

در سعادتده یکی پوسته خانه قارشوسنده
 دائره مخصوصه در
 محل اراره:

مستشرقان

دين، فلسفه، ادبيات، حقوق و علوم دن باحث هفته لق رساله در

مستشرقان موافق آثار جديده مع المنونيه قبول اولنور
 درج ايديلمين آثار اعاده اولنور

انظار:

مؤسسلىرى: ابوالعلا زين العابدين - ح. اشرف اديب

در سعادتده	سنه لى الق ايلقى	۳۵	۶۵
ولاياتده		۵۰	۹۰
ممالك اجنبيهده	غروشدره	۵۵	۱۰۰

تاريخ تاسيسى:
 ۱۱ نموز ۳۲۴

در سعادتده نسخه سى ۵۰ باره در

قيرطه دن مقوا بورو ايله كوندريليرسه سنوى
 ۲۰ غروش فضله آلنير.

در سعادتده پوسته ايله كوندريليرسه ولايات بدلى اخذ اولنور.

عدد: ۴

۳۲۶ شعبان ۲۱ پنجشنبه ۴ ايلول ۳۲۴

رنجى سنه

بزم چو چق یاراماز ، اوده دیکلنوب طورماز ،
 کچنده فاتحه چیققدق ایکندی اوستی براز .
 کورجیلر قپوسندن کیرنجه بز ، دوه لر
 قیزک مراقفی جلب ایندی ، دائماده ایدر :
 او یامری یوسرو بدن ، اوپ اوزون بویون ، اولجاق ،
 او ارقه سنده کی پوسکول که قویروغی اوله جق !
 حقیقه کوره چک شی دکل یی ؟ دیرکن ،
 دونجه آرقه مه باقدم که بش آدم اوتهدن ،
 بلنده بر قوجه مان شاک باشنده آبی .
 بر اورته بویلی ، کولر یوزلی پیرنورانی .
 یاننده ده کوفه صیرتده بر کوچک چوجوجاق
 یاواش یاواش کیدیورلر . فقط تصادفه باق :
 چوجق بزم اوصباح کوردیکم زواللی یتیم ..
 فصلده منظره ، غایتله جانکداز والیم !
 جیلز باجاقلرینک دیزدن آلتی چیرچیلایق ..
 بر اینجه منتانک آلتنده تریبور ، طونه جق !
 آیاقده قوندوره یوق ، باشده واری فس ؟ نه کزر ؟
 دوکوملی آلتنک اوستنده ساده بر چنبر .
 نفس دکل اوصولوقلر ، برانین مدینه !
 نظر دکل اوباقیشلر برر بکای شدید ؟
 بو بر آیاقلی سفالت که یالن آیاق ، باش آچیق
 اون اوچ باشنده بوروشمش جبین صافی یازیق !
 او آنده مکتب رشیده دن طا بورله چیقان
 برالیدن متجاوز چوجق که منتظماً
 کچرکن ایلدیلر اختیاری وقفه کزین ..
 حسنله قارشیلانجه بو صحنه اولدی حزین :
 اوت بویاورولرک هپسی ، پرسرود شباب ،
 ایدر طوروردی برر آشیان نوره شتاب .
 بر آزدن اوینایه جق هپسی بونلرک نه ای !
 فقط حسن باباسندن قالان اوپس کوفه بی
 — که ازمک ایسته دی کورمکله ره کدارنده —
 الی الابد چکه جک دوش اضطرارنده !
 اوپوک دکل ، قدرک بر جزاسی معصومه ..
 یازق کناهی نه در بیلین شو محکومه !

۱۶ کانون اول ۲۲۲

محمد عاکف

حریت - مساوات

بوسرلوحه ایله (صراط مستقیم) رساله اسبوعیه سنه مقاله یازمغه
 بز ی مجبور ایدن شیئک نندن عبارت اولدیفنی برنجی مقاله سنک مقدمه

او آنده قارشیکی اودن بر اورته یاشلی قادین
 کوروندی : — اوج بزم اوغلم ، کل ایتمه قیرمه صاقین !
 نه استک کوفه دن یاوروم ؟ آغزی یوق ، دلی یوق ،
 باباک سکز سنه قوللانندی .. همده دیردیکه : « چوق
 اوغورلی بر کوفه در ، قالمدم همان یوکسر .. »
 باباک کیدنجه دیمک قالدی عادتاً او کسر !
 اونکله بسلیه جکسک آناکله قارداشکی .
 بیکیسک ده اواکر نمدکی سن ایشکی ؟
 دیدم که بنده : — آیول دیکله انه کک سوزینی ..
 فقط چوجق بکا حایقیردی اکشیدوب یوزینی :
 — صقاللی ، یوقی ایشک ؟ کیت جهنم اول شورادن !
 نه دیرلانوب طورویورسک صباحلین اورادن ؟
 بزم ایچم یانور : طاع کبی بابام کیتدی ..
 — باباک یرنده آدامدن نه ایستک شیمدی ؟
 آدامجنز سگا باق حال دینجه سویلرکن ..
 — براق خانم ، او چوجقدر قصوره باقام بن .
 سنک آدک نه در اوغلم ؟
 — حسن .

— حسن دیکله :

ضررلی باق سن اولورسک بتون بو حدتله .
 بزمده یانندی ایچم آکلا اینجه دردیگزلی ..
 فقط باباک سگا اصمار لایوب ده کیتدی سزی .
 او ، بونجه بیل چالیشوب آلتنک تربله سنی
 فصل بو یوتمش ایسه ، سن ده کندی قاردشکی ،
 یتیم بر اقایه رق بسلیوب بو یوتلمسک .
 — کوفه یله اویله می ؟
 — های های ! نه دن بوسوز لکن ؟
 قوزوم عیبی چالیشمق ، کناهی یوک طاشیق ؟
 عیب دینجیلک ایتمک طوتار ایکن ال آیاق .
 — نه طوغری سوبلدی ! اوپ اوغلم عجه کک الی ...
 — اونوتدک اویله می ؟ بارامده قومشونک کلینی :
 « حسن ، دایم یاتی مکتبلر ندم ضابطدر ؟
 سنک ده ذهنک آچیق .. سوبله مش اوله یوق بر ..
 قویاردی مکتبه .. طور سوبله می . » دیشدی هانی ؟
 او قوتمه سن ده حال یاپ بویاشده شیمدی بی !
 سوز اکلام که اوزون هم ده پک اوزون سوره جک ؟
 بنسه واردی اوکون بر چوق ایشلم کوره جک ،
 بر اقدم اونلری ، صاپدم یانده کی یولدن ،
 نه اوله می شیمدی عجب کیم بیلیر زواللی حسن ؟

***

زیرا کندیلرینه مخصوص ادب و تربیه دن مقصد ، ادب دینی و تربیه ملیه من اولدیغنی بیانه حاجت یوقدر . بر قادینک ادب دینی و تربیه ملیه من داخلنده بریره کیدوب کلسنده رفاقتنده محارمندن برکسه نك بولنسی داخل اولدیغنی بیانه حاجت وارمی؟ زیرا بتون زمین سلسله مقالاتن و سیاق و سباق کلامن بوکا صراحة دلالت اتمکده در . مقصد بو اولدیغنی تقدیرده بونده نه محذور شرعی تصور اولنه بیلیر ؟

بیلرنده قونفرانس و قونسر ویرملری مسئله لرینه کلهجه : بونده تلاش ایدیه جک برشی یوقدر . چونکه بو ایکی کله لغات اجنبیه دن اولوب بزده بولنک و مقابلی « مسامره ، مذاکره ، مصاحبه » دیک اولدیغنی شومقاله لریمزله کندیغیزه مخاطب اتخاذ ایتدیگیمز ذواتک معلوملریدر . حق آنلرجه « قونسر و قونفرانس » کله لری « مسامره و مذاکره » کله لرندن ده ما نوسدر . ایشته بونک ایچون بز او مقاله ده « مسامره و مذاکره » یرنده « قونسر و قونفرانس » کله لرینی استعمال ایتمشدر . قادینلر منک کندیلرینه مخصوص بر محله طوپلانوبده « مسامره » ایتلری یعنی مصاحبه ده بولنلری ، ادبی ، دینی ، حکمی ، اخلاقی ، اقتصادی و سائر کبی مسائل حقیقده بحثلر ایتلری ، بو یولده نظائر ویرملری و بو کبی مسائله و قوفی اولمیان قادینلری بویله مباحثات عالیه دن خبردار ایتلری شبهه یوق که ، وفاق مصلحت و حکمتدر . بونک منوعیتنه دائر کتب دینییه مزده بر مسئله شرعیه واریسه میدان قونوسون . بزده کورمده خطامزی صحیح ایدلم ، اگر بوراده موضوع بحثن اولان مسامره یه برده « موسیقی » قیدی علاوه ایدیلور ایشه او حالده حکم بشقه لشیره . مع هذا بو حکمده قادینلر ایله ارککلر آره سنده بر فرق وارددره ، دینله من . بر مسامره موسیقیه نك حکمی قادینلر حقیقده نه ایشه ارککلر حقیقده دخی اویله در . فقط بز او کله ده اویله بر قید ملاحظه ایتدک و ایدیه میز . چونکه بز بو کله یی ادب و تربیه ایله تقیید ایتدک . بز ادب و تربیه دن مقصدیغز ادب دینی و تربیه ملیه اولدیغنی ده یوقاروده سوبلدک . بوراده مقصدیغز ادب دینی و تربیه ملی اولوب بشقه برشی اولدیغنه برقرینه ده « شریعتن بو کبی شیلره اصلا مانع اولماز » سوز مندر . زیر اشریعتنک اصلا مانع اولیه جنی مسامره دن مقصد کندیسنده له و یا بدن برشی بولنمیان مسامره اولدیغنی بدیدیر . بره و منک سوزینی محل صحیحنه حل ایتک ممکن ایکن بویله سوء تفسیره اوغرادوب ده یار و اغیاره قارشو بویله نازک بر زمانده ، برچوق سنه لر دهری موجود دیمیزی تحت تضییقنده آزن ، محو ایتک درجدرینه کترین بر بو کدن ، استبداد یو کندن تخلیص کرینان ایدرک کنیش بر نفس آلمق ایسته دیگمز ، ودها برچوق یاپیله جق شیلر منی هب ال بر لیکله کال استراحت و سکونتله یاقم ایچون اولیای امورک ارباب عقول سلیمه دن معاونت بکلدیکی بویله بر زمانده خلقی دغدغه یه دوشورمک ، خواص و عوامی هیجانه کتیرمک و بالاخره کندمنی حتمنر هجوملره دوچار ایله : (خواجهدلرینه بر لر یله اوغراشغه باشلادیلر) دیدتدیرمک صد هزار شایان تأسف احوال مندر .

بو مقاله یی یازدیغم صره ده فاتح درس عاملرندن عبدوش افندیکن دخی علیهمزده « میزان » غزته سنه ویردیکی بر ورقة اعتراضیه یی او قودم . شومقاله من مومی الیه افندیکن اعتراضه دخی جواب ایشه ده

سنده بیان ایتمش ایدک . او مقدمه یی بوراده تکراره حاجت یوقدر . یالکز شونی علاوه ایدیه لکه او مقدمه ده مندیج اولان مقاصد خالصانه مندن بری و بلکه ده برنجیسی هم شریعت اجدیه نك امر بیوردیغنی تستر نسوان و تعدد زوجات و طلاق کبی مسئله لرینه قارشو اوتدنبرو اوروپا محافل ادبیه و فلسفیه سنده کوستربلان هجوملره و بو یابده علیهمزده ایدیلان مؤاخذه لره و حتی بو اوچ مسئله دن طولانی بز مسلمانلری بتون عالم مدینه قارشو « وحشی بر قوم ، ظالم بر ملت » دیه طامق اوزره صرف ایدیلن غیرتله ، یازیلان سوزلره مدافعه ایتک . . همده شوافکار سخیفه یی اسوه اتخاذ ایدوبده انلره پیرو اولمق استعدادنده بولنان و قانون اساسینک اعلانی اوزرینه بو استعداد لرینی اظهاره یلتنن بر صنف ، همده مهم بر صنف نسوان و رجالمزی دائرة انصافه دعوت ایتک و بو کبی حکمک قادینلریمز و ملتق حقیقده عین حکمت و عین رحمت اولدیغنی کوسترمک ایدی . نتمک سلسله مقالاتن اطرافیه تتبع ایدیلر سه لک برنجی املزک بوندن عبارت اولدیغنی کندی کندینه تعین ایدیه جکی شبهه مندر . ایشته حقیقت حال بوندن عبارت ایکن و اسفا که شو حسن نیقزه واقف اولمیان و مقالاتنیزی دقتله او قومیان بعض ذوات طرفندن دوچار اعتراض اولورز .

اوچجی مقاله مزده ارککلر کبی قادینلر مزده کندیلرینه مخصوص بر ادب و بر تربیه دائره سنده کندیلرینه مخصوص مسیره لره کیده بیله جکلرینی و کندی بیلرنده جمعیت تشکیل ایدرک قونسرلر ، قونفرانس لر ویره - بیله جکلرینی یازمش ایدک . ایشته اصل معترضلر منک اعتراضلری بویکی مسئله یه متوجه اولدیغنی کور یورز . حال بوک بونده تلاش ایدیه جک ، فریادلر قوپاره جق هیچ برشی یوقدر . زیرا اساساً بویکی مسئله یی یازمقدن مقصدیغز ، بعض نسوان اسلامیه منک و حتی برچوق رجالمزک نظر دقتلرینی جلب ایتک و بتون احکام دینییه منی انلره سودیرمکه چالشق ایدی . انلره قارشو دیک ایسته دک که : « نسوان اسلامیه ، سزک ظن ایتدیگک کبی ، اسیر دکدر . انلره حردر . انلرک مستوره اولملرینی بر طاووغک کومسه قیادلسنه تشبیه کنر باطلدر . شریعتن انلرک بتون حقوق طبیعییه و مشروع سنی تحت تأمین آلمش و کندیلرینه مخصوص بر ادب و تربیه دائره سنده انلرکده اذواق مدینه دن ولداند دنیویه دن حصه مند اولملرینه مانع اولماشدر . قادینلر منک اک زیاده آرزو ایتدیگلری شی ارککلر کبی مسیره لره کیدوب کک و بعضاً جمعیتلر یاپدیرق یکدیگرینه قارشو و نطقلر ایراد ایتک ودها بر چوق مذاکره لره بولنق دکلی؟ شریعتن نسوان اسلامیه منک بو کبی حرکاته مانع اولمز . مسیره لره کیده بیلورلر ؛ فقط مسلمانلغه لایق بر ادب ، بر تربیه دائره سنده کیده بیلورلر . قونسرلر ، قونفرانس لر ویره بیلورلر ؛ فقط ینه اسلامیه مخصوص بر ادب ، بر تربیه دائره سنده . »

قادینلر منک کرک مسیره لره کیده بیللری و کرک کندی بیلرنده کندیلرینه مخصوص قونسرلر ، قونفرانس لر ویره بیلملری بویله ادب و تربیه ایله تقیید اولندقدنصکره بونده فریاد ایدیه جک ، برچوق قال و قیله میدان ویره جک شیئک نه دن عبارت اولدیغنی بر درلو اکلایه مدق .

ورقه مذکوره تفصیلاً جواب ویرمکه وقت مساعد اولمدیغندن
بو جواغزی مقاله آتییه تعلیق ایدیوروز . شمعی وظیفه اصلیه منزه
شروع ایدلم .

*
**

شریعتک امر ایتدیکی وتستر نسوان مسئله سی کبی معترضلمیزک
اعتراضات شدید سنه هدف اولدیغی مسئله لردن ایکنجی و اوچنجیسی ده
تعدد زوجات ایله طلاق مسئله لردن . اولاً تعدد زوجات مسئله سنه
عطف نظر ایدلم . معلومدرکه ازدواجده ایکی بیوک مقصد واردر :
بری « تناسل » ، دیکری « محافظه عفت » در . ایسته بو ایکی مقصده
بناء ازدواج مشروع اولمشدر . چونکه الی ماشاء الله بو نظام عالمک
دوامی نوع بشرک بقاسیله در . نوع بشرک بقاسی ایسه تناسل ایله در .
تناسلده شبه یوق که ازدواج ایله حاصلدر . حالبوکه برچوق ازدواج لر
واردرکه انلره بوفائده عظمی ترتب ایتمز . بناء علیه اگر تعدد زوجات
مشروع اولسه ایدی برچوق کسه لری منقطع اولوردی . انقطاع نسل
او کسه لر حقنده بر ضرر اولدیغی کبی عموم بشریت حقنده بیوک بر
ضرردر . چونکه نوع بشرک محافظه سی وظیفه سنده علی العموم انسانلر
مشترک اولدیغندن بعضیلرینک امر مهم تناسله خدمت طریقله بو وظیفه نی ایفا
ایلمه لری کندی ایچون بر مضرت اولمقدن زیاده نوع بشرده بر
اهانتدر . شو حالده تعدد زوجات بو کبی کسه لر حقنده ضروریدر .
مع هذا اکتساب قطعیت ایتمش مسائل اجتماعیهدن درکه بر ملتک ، بردولتک
تعالیسنه اک بیوک مدار ، تکثر نفوس در . تعدد زوجاتک تکثر نفوسه
نهدره جهلرده خدمت ایتدیکی ایسه بیاندن مستغنی در .

کذا برچوق ازدواج لر دخی واردرکه انلره ده غایه ازدواجدن بری
بولنان محافظه عفت مقصد مهمی ترتب ایتمز . مثلاً زوجه بر مرض
مزمنه مثلاً اولور ویاخود بر ضعف مده شه دوچار بولنور . بو حاللر
بر چوق زمانلر امتداد ایدر . بوزمانلر ائناسنده ایسه زوج مجبول
بولدیغی مقتضای رجولیتی قضا ایدمه من بوکا تحمل ایتمک ده التمدن
کلمز . چونکه انسانلرده بو حال بر امر اختیاری دکل ، بر امر جلی در .
شو حالده بو کبی آدملر طریق حرامه سلوک ایدرک بر چوق عائله لری
محو وپریشان ایدر ونهایت کندیسنی ده درچار اضحلال ایلر .

بناء علیه شو کبی نقاط مهمه دن تعدد زوجاتک مشروعیتی ضرورت
حکمی آیر . برده — حاجی ذهنی افندی حضرتلرینک « کتساب
المناکحات والمفارقات » نام اثر معتبرنده بیان ایتدیکی اوزره — ازدواج
مقتضای جبلت اولدیغی کبی ، ازدواجده تعدد وتنوعه میل دخی مقتضای
طبیعتدر . نتکم حیوانات سائرده دخی بو حال مشاهده اولنمقده در . قبل
الاسلام تعدد زوجات اصولی حدمعینه تابع دکل ایکن شرع منیر تعدد زوجیه
مساغ کوسترمکله برابر درتدن زیاده اولماسنه دخی امر ویرمشدر .
اوتهدنبری انسانلرک حال بهیتملرینی تحدید ایدمه کلمکده اولان شرایع
الهییه نوع بشره بر لطف ومرحمت اولمق اوزره بونک جوازی دخی
شوصورتله بر حدمعینه تابع قیلشددر .

تولدات اناسیه ذکوره دن اکثر اولمغله برابر قادیلرک حیض وحمل

کبی عوارضه معروض بولنملری وسن ایسه واروب نسلدن کسللری
دخی تعدد زوجات مسئله سی ایچون ارککلره برحق ویرمکده در .
کاشکی تعدد زوجلر اداره سنه مقتدر آدملر اولسه ده مزارع انسال
اولان برچوق نسوان اولرده معطل قالوبده قوجه مسهلر .

تعدد زوجیه قولاً معترض اولانلرک دخی فعلاً برقادینه منحصر
قالملری ده تعدد زوجیه میلک بر امر جلی اولدیغنی کوسترمکده در .
حتی انلرجه ده تعدد فراش واقع و فقط نسل و ذریت ضایعدر . شو
حالده بونلرله اهل اسلام اره سننده کی فرق اسلاملر تعدد فراشک
دائرة ، مشروعیتده اولسنه نسل و ذریتک مشروعاً تزاید ایتمسه خدمت
ایتمکده بولدیغنی حالده انلرک قبول ایتدیکی تعدد زوجانه بو خدمت
مقدسه نک ترتب ایتماسیدر .

بونکله برابر شریعت غرای احدییه تعدد زوجاتی علی الاطلاق
انسانلره واجب قیلیوب بلکه حین حاجتده زوجلر بیننده کمال عدل
وحقانیته رعایت شرطیله مباح قیلش وشاید زوجلر بینلرنده کمال عدل
وحقانیته رعایت ایدنله میه جکندن خوف اولنورسه زوجه واحده ایله
اکتفانک لزومی امر ایتمش و بناء علیه بویله نازک بر مسئله نی سوء استعمال
ایدرک بو شرطلره رعایت ایتمین زوجات متعدده صاحب لرینک شایان مؤاخذه
اولدق لری درکار بولونمش در .

ایسته کورولبورکه تستر نسوان مسئله سی کبی تعدد زوجات مسئله سنده
دخی معایر انسانیت ومدنیت برشی یوقدر . بوده اومسئله کبی صرف
انسانیته بر منفعت محضه اولمق اوزره مشروع اولمشدر . بناء علیه
کرک قادیلر منرک ، کرک ارککلر منرک خارجک اغفالاتنه قایلوب ده
حقایق احوالی ، منافع ملیه نی نظر اعتباره آلهرق شریعتک بو کبی
اوامرینه کردن داده انقیاد اولملری وبونی قانون اساسینک بخش ایتدیکی
حریته منافی کورمه ملری و اوحریتک بو کبی انسانیت وبشریت ایچون
نافع قیدلرله مقید اولدیغنی بیللری و آکا کوره حرکت ایللری شیئه
انسانیت وحیت ایجاباتندندر .

موسی لاطم

***

سوره بقره : آیت — ۱۷۷

لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وُجُوهَكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ
الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ
وَأَتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ
وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ
بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ
أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

(قبله کعبه الله العلیایه تحویل اولدیغنی زمان اهل کتابین قبله
خصوصنده پک چوق کفت وکویه طالب هر بری کندی قبله لرینه